

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

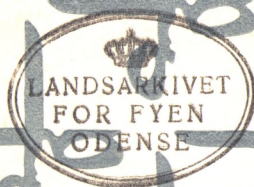
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

JOSEF ANDERSSON

Vejen frem

Minder og synspunkter

Vejen frem

MINDER OG SYNSPUNKTER

JOSEF ANDERSSON

Vejen frem

MINDER OG SYNSPUNKTER

KØBENHAVN 1954

Josef Andersson

FORORD

Da det blev bekendt, at Josef Andersson havde taget den beslutning ikke at lade sig genvælge til formand for Dansk Skrædderforbund ved forbundets kongres i sommeren 1953, blev det modtaget med beklagelse — ikke alene af hans nærmeste medarbejdere på hovedkontoret, men i alle de kredse, han i sin egenskab af leder for Dansk Skrædderforbund kom i forbindelse med.

Ganske naturligt blev Josef Andersson fra forskellig side stillet over for det spørgsmål og den opfordring, om han ikke kunne tænke sig at nedskrive nogle erindringer fra sit meget lange virke inden for dansk arbejderbevægelse, derunder i første række Dansk Skrædderforbund, hvis formand han var fra 1925.

Men naturligvis måtte en opfordring til Josef Andersson om at nedskrive nogle erindringer også omfatte hans barndoms- og ungdomsår, som på mange måder adskiller sig fra de fleste andres.

Som dagspressen skrev det ved Josef Anderssons 60 års fødselsdag og ved hans 25 års jubilæum, har hans liv og hans vej gennem livet været af usædvanlig karakter, selv om man — på sin vis — nok kan sige, at den har været lige.

Vi tror, at der i dette lille skrift ligger mange tanker, som vil glæde de lidt ældre, og som de noget yngre kan høste direkte gavn af.

Skriftet oplyser om episoder af faglig karakter, som har haft stor indflydelse på skrædderhåndværkets og beklædningsindustriens forhold i Danmark. Det vil have betydning for eftertiden, at disse oplysninger nu er nedfældet i denne lille bog.

Man vil af ovenstående forstå, at det er med glæde, at Dansk Skrædderforbund modtog manuskriptet til bogen, og at der er givet os mulighed for at udgive bogen; det er vor tro, at mange af vore medlemmer vil få både gavn og glæde af at læse den.

Herman Schæfer.

Ved min fratræden som formand for Dansk Skrædderforbund spurgte nogle venner, om jeg ikke ville skrive mine erindringer.

Efter at have overvejet om jeg skulle gå ind på tanken, og i så fald hvad jeg skulle tage med, besluttede jeg mig til at give et kort resumé af forskellige minder fra mine barne- og ungdomsår, som har haft betydning for mit livsløb, og i tilslutning hertil nogle glimt fra organisationsarbejdet inden for faget.

Josef Andersson.

Mine barndomsår

Forældreløs

I VINTEREN 1885 — søndag d. 18. januar — kom jeg til verden i et fattigt arbejderhjem i Hallaryd i Småland. — Det var i en social brydningstid, da virkningerne af den industrielle revolution i Sverige begyndte at vise sig ved en stadig stigende arbejdsløshed.

Mange småbønder og håndværkere blev under den industrielle udvikling trængt over i arbejdernes rækker.

Da der ikke var arbejde at få og heller ikke nogen hjælp, andet end fattighjælp, begyndte en omfattende udvandring fra Sverige til andre lande, særlig Amerika.

Mellem dem, der drog ud, var også min far. Min mor var så alene tilbage med tre børn. Efter et par hospitalsophold af en ondartet sygdom døde hun, da jeg var knapt fire år.

Mine erindringer fra den tid er svage, men jeg mindes, man sagde: »at mor var kommet til himlen og havde det godt«.

Jeg troede, at himlen var en gård, der lå på den anden side af Helgeåen, hvor jeg havde hørt, at de fik hvedebrød hver dag til kaffen og havde to fine heste og en fin vogn, som de kørte i, når de skulle til kirke.

Jeg husker, at jeg spekulerede meget over det med himlen, og når jeg senere mødte modgang, bad jeg om at komme til min mor, og spurgte om vejen til himlen.

Da min mor var død, kom jeg i pleje på en lille gård, som to søstre og deres bror ejede i fællesskab. De var glade ved at få et barn i huset, og jeg fik det godt.

Husdyrene og arbejdet i marken var en ny verden for mig, og så fik jeg legekammerater i nabogården.

Søstrene fortalte eventyr og lærte mig at læse, så jeg rykkede en klasse op, da jeg kom i skole.

Det daglige liv på gården var en lang række af oplevelser. Så fik soen grise, hunden hvalpe og køerne kalve o. s. v., og dyrenes parring var en levende anskuelsesundervisning i forplantnings-spørgsmålet.

I næsten 3 år var jeg på denne gård, og det var min barndoms bedste tid.

Men pludselig skete der en forandring, der kom til at sætte dybe spor i mit sind. En lidt ældre søster til mig, som var anbragt hos to fastre i nabosagnet, døde. Og så skulle jeg derhen for at være dem til hjælp. Den ene af disse fastre var syg og sengeliggende.

I attenårsalderen var hun under religiøse anfægtelser blevet syg og fået hjertekrampe, hvorved begge ben var blevet lammede, så hun ikke kunne rejse sig og måtte tilbringe hele sit liv i sengen,

Mit barndomshjem i Lousbult og min gamle faster (1917).

indtil hun bogstavelig talt visnede bort og døde efter 36 års sygdom, da hun var midt i halvtredserne. Jeg tror aldrig, noget menneske med større tålmodighed end hun havde, har båret sygdommens tunge byrde.

Begge fastre var meget religiøse og troende. Den syge blev af de mange besøgende, der havde hørt om hendes lange sygdom, næsten anset for at være en helgen.

Hun læste mange religiøse skrifter, og jeg måtte læse højt for hende, når hun var blevet træt.

I denne atmosfære af religiøsitet og gudsfrygt voksede jeg op. De var kristne idealister, gode og retsindige, men som de selv for-

sagede alt det verdslige, fik jeg stadig indprentet, »at syndens løn var døden«. Alle slags fornøjelser var syndige, også leg.

Når man ikke arbejdede, skulle man læse i »guds ord«. Søndagene var helliget kirkegang og læsning. Hver søndag skulle jeg læse en prædiken højt. De var som regel lange. Jeg forkortede dem derfor — hvis det var muligt — med at vende to blade ad gangen, men så måtte jeg forsøge at forme overgangen, så det ikke blev opdaget.

Trangen til frihed hos en dreng i disse omgivelser var naturligvis stor, og jeg søgte alle mulige påskud for at komme lidt ud i skov og krat, som huset var omgivet af. — Skovens dybe ro gav min fantasi spillerum — — ja, skoven kunne sandelig sætte fantasien i sving, særlig når det var mørkt. Dengang morede mange voksne sig med at fortælle børn historier om trolde og spøgelser, der huserede i skovene. Jeg husker en mand, som blev betragtet for at være lidt mærkelig, fordi han levede i en jordhytte. Han passede sommetider en kulmile, hvor der brændtes trækul, og der skulle våges over den hele tiden, så den ikke kom i brand.

Han yndede at fortælle om en stor skovtroll, som var kommet en nat og havde sat milen i brand, da han var faldet i søvn.

Sådanne historier fortaltes fra mand til mand og fyldte børnene med mørkerædsel. Gustav Frøding's »Berglagstroll« er en mesterlig skildring af disse troldhistorier.

Jeg lod mig imidlertid ikke skræmme, for jeg havde lært, at når man troede på Gud, behøvede man ikke nære frygt, og derfor var jeg aldrig bange.

Da jeg sjældent havde lejlighed til at være sammen med andre børn, kunne jeg ikke modstå fristelsen, når jeg skulle til landsbyen i et eller andet ærinde, at lege lidt med de skolekammerater, jeg mødte på vejen.

Det gjaldt så om at finde en sandsynlig forklaring på min forsinkelse, når jeg kom hjem.

Der boede en gammel fattig kone i et faldefærdigt hus på vejen, og hun var så dårlig af gigt, at hun næsten intet kunne foretage sig. På vejen til og fra skole gik jeg altid ind og hjalp hende med forskellige ting, savede brænde og lignende. Det hørte til mine gode gerninger, og når jeg havde været for længe ude kunne jeg altid sige, at jeg havde hjulpet den gamle kone.

Men tilbage var uroen i mit sind over at have gjort noget, der var syndigt. Jeg forsøgte at berolige mig med, at Vorherre sikkert var bedre end menneskene og nok ville tilgive mig.

Den uro og splittelse, der kan opstå i barnesindet på grund af forældres og læreres manglende forståelse af barnets indstilling og opfattelse af ting og forhold, kan komme til at præge barnet hele livet. En lykkelig og harmonisk barndom vil ikke blot komme det enkelte menneske, men hele samfundet til gode.

For mig blev barndommen en skole i livets alvor, og det er ingen dårlig skole. — —

Jeg fik tidligt lært at arbejde. — Foruden mit skolearbejde måtte jeg være med til alt arbejde i huset og på den lille jordlod. Passe dyrene, et par får, en ged, nogle høns og en ko; om vinteren skulle jeg desuden hente brænde, grene og kviste i skoven, hugge det til og fyre, og så passe og pleje den syge faster, når den anden var på arbejde. Megen fritid fik jeg ikke.

Enkelte søndage, når jeg slap for at gå i kirke, kunne jeg få et lille frikvarter, samtidig med at hente brænde eller fodre dyrene.

Det første kirkebesøg jeg mindes, var ved 7 års alderen, hvilket nok hænger sammen med, at jeg havde fået nyt tøj, og jeg skulle til »julotta« froprædiken kl. 6 julemorgen — for første gang. Den oplyste kirke med julelys og juletræer og den pompøse orgelmusik samt præsten i messedragt, virkede stærkt på mig. Jeg havde fået strenge instrukser om at sidde meget stille, da kirken var »Gudshus«. Det forbavsende mig derfor at se, at mange både snusede, gabede og sov under gudstjenesten.

Jeg mindedes denne julemorgen med den sovende menighed, da jeg senere så Albert Engstrøms kendte satire »En søndag i en landsbykirke«, hvor degnen lister op på prædikestolen og hvisker pastoren i øret, at der er udbrudt en farlig ildebrand i kirketårnet, hvortil præsten bemærker: »Då ä det kanske bäst vi väcker församlingen«.

Søndagen stod altid for mig i en særlig glans.

Det var fredag og hviledag. Da tog folk deres pæne tøj på og gik i kirke. Men der var nogle, som ikke havde noget søndagstøj, og de kunne ikke komme i kirke, og så blev det ikke søndag for dem, og det syntes jeg var synd.

Jeg troede så at de heller ikke kunne komme ind i himlen, men det kunne de godt — sagde man — hvis de var gode mennesker og bad til Gud. Så måtte de vel også kunne få nyt tøj, mente jeg, men det kunne de ikke, fordi de var fattige.

Jeg kunne ikke forstå, hvorfor nogle var rige og andre var fattige, men jeg kunne ikke få anden forklaring på det, end at sådan havde det altid været.

På herregården

I 11 års alderen begyndte jeg at komme ud hos bønderne og deltage i markarbejdet, og et par år var jeg vogterdreng.

Jeg lærte nu livet at kende fra nye sider. Jeg opdagede hurtigt, at liv og lære ikke havde meget med hinanden at gøre. Næstekærlighedens smukke idé, som jeg havde fået indprentet, blev ikke praktiseret i det daglige liv.

Bønderne kunne aldrig få arbejdet udført billigt nok. Mange steder havde de deres gamle forældre på aftægt, og de fik dårlig nok det de kunne spise.

Efterhånden bristede en del af barneårenes illusioner.

På en stor herregård i nærheden af Kristianstad, hvor jeg var vogterdreng en lang sommer i tolvårsalderen, mødte jeg klasseforskellen overalt.

Luksuslivet på herregården stod i skarp modsætning til landarbejdernes fattige og trælsomme liv.

Godsejerens børn havde hver sit værelse, med silketæpper i sengene, som jeg hver dag skulle banke og børste.

Mit »værelse« var i hestestalden. Bagved et bræddeskillerum, i højde med hestenes båse var anbragt to brikse med halm og et hestedækken. Den ene briks var beregnet til røgteren og den anden til vogterdrengen, men da røgteren altid sov hjemme hos konen, blev hans briks benyttet af gårdens karle og piger som »brudeseng«.

På den måde blev jeg indviet i kærlighedslivets mysterier. Nå, helt ukendt med det var jeg ikke. Kønsforholdet var ofte samtaleemne mellem karlene, og samlivet mellem de unge piger og karle var ikke tynget af moralske forskrifter.

Jeg husker, der taltes meget om tidens og ungdommens fordærv og verdens snarlige undergang, men livet gik sin gang, og ungdommen mødtes ved dansebanerne og sværmede og morede sig, som ungdommen altid har gjort, og vil gøre til tidernes ende.

Som vogterdreng på en stor gård lærer man at omgås både dyr og mennesker, de sidste var de vanskeligste. Vogterdrengen kunne bruges til alt, og skulle stå på pinde for alle, og være alle tilpas.

Dyrene kunne også være vanskelige, særlig når det var to så forskellige kategorier som får og svin. De passer ikke godt sammen. Fårene har fællesfølelse og går næsten altid i flok, men svinene ejer ikke samfølelse, de er udprægede egoister, der kun tænker på at finde det bedste sted, hvor de kan æde og rode, og derfor farer de altid rundt til hver sin side, når de kommer i fri luft. Men når de havde tumlet rundt et stykke tid op ad dagen, blev der som regel lidt ro i lejren. Disse pauser benyttede jeg til at snitte pilefløjter eller betragte skyernes flugt og foretage rejser i tankens og fantasien verden.

En dag fik jeg besøg af en jævnaldrende pige, der vogtede på den anden side af markskellet. Hun ville så gerne have en fløjte, og det fik hun.

Hun kom ofte på besøg, og vi talte sammen om det vi hørte og så — om livet på gårdene, hvor der ofte skiftedes piger, hvis forvalteren ikke fik sin vilje, om de fattige landarbejdere, der fik så mange børn, om godsejerens elskerinder m. m., men så en dag kom hendes far, en af statarne, og så os sammen, og så var de »hyrde-timer« forbi. Da jeg mødte hende en del år senere, var hun blevet statarkone med mange børn.

Møde med August Palm

En oplevelse af en anden beskaffenhed var mit første møde med August Palm, det svenske socialdemokratis grundlægger. I en stationsby i gårdens nærhed var der en fabrik, hvor arbejderne havde afholdt et møde for at danne en fagforening, og da en af gårdens arbejdere — som havde arbejdet på fabrikken — havde deltaget i mødet, blev han »sat ud« af godsejeren. Landarbejderne i Sverige levede den gang på »stat«, d. v. s. de havde deres bolig på gården, og fik lønnen udbetalt i naturalier.

Der var blevet arrangeret et socialismøde på landevejen som protest mod den brutale udsmidning af landarbejderen.

Da jeg havde hørt så megen tale om de forfærdelige socialister, var jeg nysgerrig efter at se, hvad der skulle ske ved det møde, og da jeg den aften skulle til stationsbyen for at købe snus til røgteren, kom jeg lige forbi hvor mødet skulle holdes. Jeg hørte så der blev sagt: »Det er den halte skrædder, socialisten August Palm, som skal tale«. Så kom der en lille mand frem for at tale, men han blev straks afbrudt af lovens håndhæver, lensmanden, der forbød mødets afholdelse, og tog Palm med sig.

Jeg mindes, at Palm sagde: »I dag kan man arrestere os, men den dag vil komme, da det er socialisterne, som styrer landet.«

Tyve år efter havde socialdemokratiet i Sverige overtaget regeringsmagten med Hjalmar Branting som statsminister.

Da jeg senere mødte Palm og fortalte om episoden på landevejen i 1897, syntes han det var et mærkeligt sammentræf, særlig i betragtning af, at jeg også var skrædder, og var tillidsmand indenfor arbejderbevægelsen.

August Palm var en enestående agitator. Han kunne skildre arbejdernes og de fattiges usle kår på en så hjertegribende måde, at ikke blot tilhørerne, men også han selv blev rørt til tårer.

— Så fyldte jeg 14 år og blev konfirmeret. Den syge faster døde. Alt blev med et slag ændret.

Overladt til mig selv, skulle jeg nu til at finde en vej frem.

Læreår

Jeg kom til Danmark

MIT STORE ØNSKE var at komme til at læse, og præsten havde lovet at skaffe mig et studielegat, men så døde han. Så tænkte jeg på at blive skrædder.

Det var et pænt fag, og folk var altid glade når de fik nyt tøj. Skrædderne, som på den tid gik rundt i gårdene og syede, blev også altid festligt modtaget.

Der var imidlertid ingen i sognet, der havde brug for en skrædderlærling, men ved et mærkeligt tilfælde kom jeg alligevel i skrædderlære.

Da jeg syntes det gjaldt om at komme ud i verden, under nye forhold, lod jeg mig friste af et tilbud om en plads på en gård ved Kiel, hvor nogle af min fasters bekendte havde en gift datter boende, der havde søgt en ung mand til medhjælp på gården.

Da jeg en dag i begyndelsen af november 1899, på vej til Kiel, kom til København med Malmøbåden, mødte en kusine mig og

sagde: »Du har jo skrevet, at du gerne ville være skrædder, jeg har klippet en annonce ud, fra en skræddermester, som gerne vil have en svensk lærling,« sagde hun.

Dagen efter gik vi hen til skræddermesteren, der boede i Studiestræde, afgangsløsten blev truffet; læretiden var 5 år på kost og logi.

Jeg bad vist nok en ekstra bøn den aften, fremmed og ene som jeg var, i et fremmed land.

Min seng blev anbragt i en krog på værkstedet i en lav stue, i en skummel baggård. Det var så mit fremtidige hjem. Hver morgen kl. 6 skulle jeg være oppe og sørge for, at der var ild i kakkelovnen, så pressejernene var varme til svendene kom.

Foruden sit private arbejde syede »mesteren« for to andre forretninger, og havde to unge svende til hjælp, for 10 kr. om ugen og kosten.

Det var det såkaldte hjælpesystem, som i ly af det udbredte hjemmearbejde hindrede fagets udvikling og forbedrede arbejdsvilkår.

Mange skræddere syede det meste af døgnet, — 8 timers arbejdsdag mente man var utopi — lønnen var lille og meget forskellig i de forskellige forretninger, som var opdelt i flere klasser.

De ældre og dygtige svende tjente en nogenlunde god løn ved hjælp af forbundtere og lærlinge.

Da der ikke fandtes noget lærlingetilsyn, var læreforholdene ikke altid de bedste, og unge svende kunne næsten aldrig opnå at få selvstændigt arbejde i nogen forretning, men var henvist til at arbejde for en eller anden af de ældre svende.

I de første par år, jeg var i lære, gik megen tid med at gå byærinder og være hushjælp for mesterens kone.

Den senere tids mange lærlingesager viser jo desværre, at der stadig er lærepladser, hvor tiden ikke bliver benyttet som den skulle, til at give lærlingen en forsvarlig uddannelse.

En god mesterlære har sine store fordele, både fagmæssigt og rent menneskeligt, men under vor tids rivende industrielle udvikling vil mesterlæren vel nok efterhånden blive trængt tilbage.

Udviklingen går jo med stormskridt hen over gamle livs- og arbejdsformer, og mange af de gamle hæderkronede håndværk har måttet bukke under for industrien, og rationalisering og industrialisering er tidens løsen.

De skiftende produktionsformer, der kræver stadig omstilling og tilpasning til nye arbejdsmetoder, svækker interessen for faglig uddannelse, da meget industrielt arbejde er specialarbejde, som kan læres på kort tid.

Hvis de værdier, som der ligger i en grundig håndværksmæssig uddannelse ikke skal gå tabt under den udvikling, vi er inde i, må der skabes mulighed for, at de unge kan få fornøden faglig indsigt ved dagskoleundervisning.

For de unges udvikling kan det blive af afgørende betydning, hvordan læreårene forløber; at uddannelsen bliver den bedst mulige betyder naturligvis meget, men det er også af stor betydning, at lærlingen har gode forhold at arbejde under, med andre ord, at der består et godt forhold mellem lærere og lærling, således at lærlingen føler sig hjemme på arbejdspladsen, og er glad for sit arbejde.

Fritidens rigtige anvendelse kan også komme til at spille en stor rolle for de unges udvikling. Her har ungdomsorganisationerne gjort et stort og samfundsnyttigt arbejde.

Medlem af socialdemokratisk ungdomsforening

Som forholdene var i skrædderfaget ved århundredskiftet, hvor det meste arbejde blev udført som hjemmearbejde, var fritiden meget begrænset, særlig for lærlingen, der skulle være parat både tidlig og sent.

For en dreng som mig, der ikke havde andet hjem end skrædderværkstedet, følte manglen på fritid ikke så stærkt i begyndelsen, men efterhånden som jeg blev kendt med sproget og forholdene, voksede trangene til at få udvidet horisonten.

En jævnaldrende kammerat, der var i smedelære fortalte mig om en forening der hed K.F.U.M., med foredrag og læsestue m. m., og jeg blev medlem for et lille kontingent.

Meget af det jeg hørte ved møderne faldt jo sammen med min barnelærdom, men de sociale modsætningsforhold, jeg allerede i barneårene havde spekuleret over, optog mig mere og mere. Jeg syntes der måtte kunne gøres noget for at få ændret disse forhold.

— Så kom der en svend på værkstedet der holdt *Social-Demokraten*, og ved at læse den, fik jeg forklaring på meget af det jeg havde spekuleret over, med hensyn til den sociale uretfærdighed, der rådede i samfundet.

Omtrent samtidig var jeg kommet i forbindelse med den kristelige socialist Fernando Linderberg (Det sociale sekretariat). Her fik jeg lejlighed til at få indblik i den socialistiske litteratur.

I Social-Demokraternes mødeannoncer så jeg, at der fandtes en socialdemokratisk ungdomsforening, der holdt møder på Martinsvej. Jeg gik derhen, og blev indmeldt i begyndelsen af 1903.

Foreningen, hvis formand var typograf *Viggo Christensen*, den senere overborgmester i København, havde udsendt et antimilitaristisk opråb, som blev uddelt blandt de indkaldte soldater.

Opråbet, der vakte megen opsigt, indeholdt en appel til de unge soldater om ikke at lade sig bruge som marionetter af samfundets magthavere i arbejderklassens kamp for bedre løn og arbejdsvilkår, og lysere og lykkeligere samfundsforhold,

hvor krig og militarisme, udbytning og undertrykkelse var afskaffet.

Dette program var som talt ud af mit hjerte. Det stod for mig som et højt ideal, som det var værd at leve og kæmpe for.

Ungdomsforeningen lagde nu beslag på al min fritid. Jeg blev valgt til sekretær. Medlemstallet steg, og der var stor tilslutning til møderne, hvor tidens mange brændende spørgsmål blev taget op til debat.

Grundet på den store tilslutning, deltes foreningen op i flere lokal-afdelinger med en fælles ledelse, som jeg en tid var formand for. Uden tilskud fra nogen side udførtes et stort oplysningsarbejde. Der blev afholdt møder, fester og bazarer mod en lille entre, for at skaffe penge til en læsestue, som blev indrettet i en to-værelseslejlighed i en baggård i Thuresensgade.

Mig selv som ung svend (1904).

Jeg skulle skaffe foredragsholdere til søndagsmøder kl. 4 om eftermiddagen, med 10 øre i entre til fordel for læsestuen.

Jeg fik mange kendte mænd til at medvirke, bl. a. professor *Georg Brandes*, der talte om læsning, forfatteren *Johan Skjoldborg*, Grønlandsforskeren *Mylius Erichsen* og den kendte direktør for Zoologisk Have *Julius Schjøtt*, og mange flere.

Dette oplysningsarbejde fik stor betydning, ikke blot for de unge, som selv stod i spidsen for det, men for hele arbejderbevægelsen.

Mange af mine ungdomskammerater fra disse år mødte jeg senere i livet, på poster i arbejderbevægelsens og samfundets tjeneste.

Der var mange prægtige kammerater, alle besjælet af de store idealer om et samfund, hvor ingen behøvede at lide nød. Kammeratskabet var ubrydeligt. Vi glædede os ved at være sammen, og vi kunne gå i timevis på gaderne efter møderne og drøfte de sociale problemer.

I påskedagene 1904 afholdtes en kongres i København med repræsentanter fra Århus, København, Hillerød og Glostrup, hvor det vedtoges at oprette et socialistisk ungdomsforbund. Jeg var delegeret ved denne kongres, og da jeg senere på året — den 6. november — var udlært, og min læremester *L. V. Hansen* holdt et svendegilde for mig, havde den gamle skjald, folketingsmand *A. C. Meyer*, skrevet følgende meget dybsindige vise, hvori også kongressen er omtalt.

Bemærkningen om »uniformen«, der var mit svendestykke, tog sigte på min antimilitaristiske indstilling.

Josef er fra Sverrig, kære,
ku' ej hos sin tante være,
kom i København i lære
hos br. Hansen, mand af ære,
Josef altid var på plet,
han gik løs på vrangt og ret,
nålen brugte han så net,
kort sagt: Josef flink har væ't. :|:

Første år, jeg dog er pligtig
til at sige, var han vigtig,
fruen sa'e: »Vær nu forsigtig —
ild i ovnen, gør det rigtigt!«
Josef smed dog kæk og kühn
en petroleumssjat — et lyn,
fut og bums — ak hvilket syn,
væk var begge øjenbryn.

Brynene vi atter skue,
der er varmt i Hansens stue,
men der er en anden lue,
som slår ud, og som kan true
med at svide samfundsbrist,
Josef han er socialist,
ved kongres jeg så ham sidst, —
men petroleum mangled vist.

Josef han er, med forlov De,
ikke vid're med på dandi,
kysk som Josef — Josef hov De;
De skal ikke blive flov De!
Gå i byen skader tit,
slå til Søren — ganske lidt,
og bevar det rette snit
ellers går det bare skidt.

Uniformen, som du syede,
kan et men'skehjerte fryde,
derfor skal det ej betyde,
at du selv vil slå og skyde,
men om du den pokker gi'er,
hos br. Hansen dog du bli'er,
brug din saks og nål, jeg si'er,
knappen, du, er livets svir.

Nu vi dette glas vil fylde,
vi br. Andersson vil hylde,
bare nippe, ikke tulle,
vi den svend et hurra skyldte.
Skål, du unge kammerat,
vis dig hver en tid parat,
brug dit snille, rask krabat,
og tag mål af folk og stat. :|:

Vandreår og brydningstid

I fængsel

DEN STORE KRIG mellem Rusland og Japan, der brød ud i februar 1904, havde sat sindene i bevægelse blandt arbejderne ud over verden, og rejst spørgsmålet om generalstrejke som et middel til at hindre krig.

Generalstrejketanken havde sit udspring i Frankrig, hvor fagbevægelsen lige fra begyndelsen har været anarko-syndikalistisk præget. Man mente, at parlamentarismen ikke førte til målet, men at arbejderne ved stadige strejker og uro, og sluttelig generalstrejke skulle kunne gennemføre den sociale revolution, og overtage magten i samfundet.

Den internationale socialdemokratiske kongres i Amsterdam august 1904, gik imod tanken om den sociale generalstrejke, som værende utopi. Måske kunne en større strejke iværksættes til støtte

for en vigtig reforms gennemførelse, eller for at slå et reaktionært angreb tilbage.

Disse tanker og hele den politiske taktik om alliancer med de borgerlige partier etc. var stærkt i forgrunden i de politiske diskussioner rundt om i landene i begyndelsen af århundredet.

I Sverige var der sket en spaltning indenfor den socialistiske ungdomsbevægelse, hvor en gruppe unge — deriblandt den senere statsminister P. Albin Hansson — var udtrådt som protest imod at ungdomsforbundet, under indflydelse af antiparlamentarikeren Hinke Bergegren, havde stillet sig i modsætning til partiet i forskellige spørgsmål.

De udtrådte dannede et socialdemokratisk ungdomsforbund.

I påsken 1905 afholdt socialistisk ungdomsforbund i Danmark sin 2. kongres i Århus. Til dene kongres var der mødt gæstedelegerede fra begge de svenske ungdomsforbund.

Sveriges socialistiske ungdomsforbund afholdt samtidig kongres i Göteborg og kongressen i Århus vedtog at sende en repræsentant til Göteborg, og hertil blev jeg valgt.

Denne rejse blev ikke uden betydning for mig. Jeg lærte Hinke Bergegren at kende. Han var akademisk uddannet, journalist og forfatter, og en fremragende taler og agitator. Der var noget mefistofelisk charmerende ved hans fremtræden. Han kunne fængsle sine tilhørere som ingen anden, og tusinder kom til hans møder, og selv om hans politiske synspunkter var noget uklare, har han ydet en stor indsats i kampen mod gamle fordomme, der stod hindrende i vejen for oplysning og fremskridt.

Kort efter jeg havde været i Göteborg forlod jeg min læremester og rejste ud for at prøve om jeg kunne klare mig under nye forhold, på det, jeg havde lært i faget.

Jeg kom til Helsingborg og fik arbejde i en af de fineste forretninger. Den frakke jeg skulle sy var en diplomatfrakke. Jeg var unægtelig noget betænkelig, da jeg ikke havde syet en sådan før, men jeg tog fat på den og de andre svende på værkstedet gav mig en håndsækning, så det gik godt.

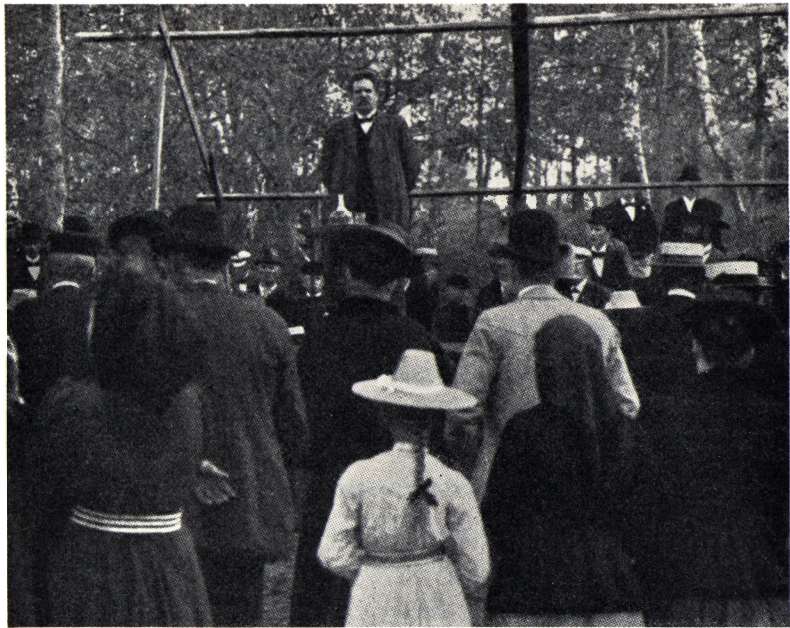
Fra Helsingborg tog jeg til Stockholm, hvor jeg kom til at arbejde sammen med en ældre kollega, Linus Edman, der på den tid var en af de ledende indenfor Svensk Skrædderforbund.

Der blev tidligere drukket meget på skrædderværkstederne, og efter »drikkegilderne« lagde svendene sig på skrædderbordet med frakkerne som hovedpude, og bagefter kunne de så sidde og sy til langt ud på natten.

Da jeg ikke var tilhænger af denne arbejdsordning og ikke ville deltage i drikkeriet, sagde Edman til mig: »Du skal nok blive til noget en gang.«

Det var bevægede dage i Sverige i året 1905 som følge af unionskrisen mellem Sverige og Norge. Anledningen til bruddet på den union, som havde bestået siden 1814, var en beslutning i det norske storting om, imod Sveriges veto, at indføre eget konsulatvæsen.

De svenske chauvinister råbte på krig, men det svenske socialdemokrati gik imod alle militære forberedelser, og det socialdemokratiske ungdomsforbund udsendte et opråb, hvori der bl. a. stod, »at Sveriges ungdom må nægte at følge en mobiliseringsordre til krig mod brødrefolket«.

Fra et friluftsmøde i en svensk provinsby under unionskrisen i 1905. På talerstolen ses Hjalmar Branting.

Den ansvarlige for dette opråb — som havde overskriften *Ned med våbnene* — den senere meget kendte socialdemokratiske politiker Zeth Höglund, blev idømt 6 måneders fængsel.

Unionen blev afviklet på fredelig måde og ophørte den 1. november 1905.

De store naturrigdomme i forbindelse med en rivende industriel udvikling havde gjort Sverige til et rigt land med en velstillet og forfinet overklasse, der også satte pris på godt tøj.

Skrædderiet i Stockholm var af høj kvalitet, og det blev anset for et fagligt plus at have arbejdet i Stockholm.

Men sæsonerne var korte, efter julen kom der altid en død tid. Jeg havde imidlertid hørt, at i Lapland, i fæstningsbyen Boden, var der altid brug for skræddere om vinteren til syning af pelse.

Og så oplevede jeg en skøn norlandsk vinter — med stille frost og kaneføre fra december til april.

I Boden var der et godt bibliotek, og i de lange vinteraftener stiftede jeg bekendtskab med flere af de store navne i nordisk litteratur, deriblandt Gustaf Fröding og Albert Engström, hvis digtning har skænket mig mange lyse stunder igennem livet.

Efter en lille afstikker til fods ned igennem Tyskland i 1906, hvor man den gang kunne gå på valsen uden pas og andre formaliteter, vendte jeg tilbage til Sverige og tog igen ophold i Helsingborg, hvor jeg fik godt arbejde.

Jeg tog aktiv del i foreningslivet, både inden for ungdomsklubben og fagforeningen.

Jeg var bl. a. en tur i *Örkelljunga* for at organisere skrædderne på en konfektionsfabrik, som dengang var i sin vorden, men nu er en stor moderne virksomhed i herrekonfektion.

I foråret 1907 skulle jeg være soldat, og det bragte mig i en stor sjælekamp.

Af naturel og opdragelse var jeg lovlydig og pligtopfyldende, men efter hele mit livssyn, både etisk og socialt, forekom det mig umuligt at »trække i trøjen« og gennemgå krigsmæssig uddannelse. Jeg kunne ikke svinge det, som jeg havde kæmpet for. Min stilling var naturligvis stærkt tidsbetonet. Som følge af, at militæret ofte

var blevet anvendt mod arbejderne under arbejdskampe, blev militærvæsenet betragtet som et værn for de rige imod de fattige.

I dag er stillingen jo en helt anden. Arbejderne har, ikke mindst i de skandinaviske lande, opnået store sociale forbedringer og indflydelse og medbestemmelsesret i alle forhold i samfundslivet, således at de nu har noget at forsvare.

Forholdenes udvikling i verden efter krigen tyder ikke meget på en varig fred, og så længe der findes magtcentre, der omgås med tanken om at erobre verdensherredømmet, må alle frie og fredselkende nationer sikre sig mod angreb.

I tiden før min indkaldelse til soldat kom jeg ofte sammen med forfatteren K. P. Arnoldsson, der i 1908 fik halvdelen af Nobels fredspris, og vi kom ofte i vore samtaler ind på spørgsmålet om soldatertjenesten, og han sagde: »Det bringer aldrig lykke at handle imod sin overbevisning.«

Jeg traf så min beslutning, og ved den militære ret på Ljungbyhed blev jeg dømt til 6 måneders fængsel foruden den måned, som sagens behandling havde varet.

Den offentlige reaktion på et sådant fænomen som værnepligtsnægtelse var højst forskellig. Nogle troede, det var vejen til fred på jorden, andre mente det var tåbeligt.

Fængselspræsten sagde rent ud til mig, at jeg var gal, og at jeg ikke skulle prøve på at lave om på tingene her i verden, for al ting var, som det skulle være, det havde Vorherre sørget for. Fattige havde der altid været, og når der kom krig, var det Guds vilje — basta!

Den øvrige fængselsledelse var ganske anderledes forstående og venlig. En anmodning til Länsstyrelsen om tilladelse til at læse

aviser blev bevilget, og hver dag fik jeg »Arbetet« og »Svenska Dagbladet«. Som politisk fange kunne jeg få visse begunstigelser.

Som medlem af tilsynsrådet for fængselsvæsenets arbejdsdrift har jeg senere haft lejlighed til at se, at det, som tidligere blev anset som begunstigelse for fangerne, nu er almindeligt og betydeligt udvidet, idet strafafsoningen nu foregår under så frie og humane former, som det er muligt, og der gøres et stort arbejde for ved oplysning og al slags undervisning at hjælpe de mennesker, som er kommet ind på et fejlspor, til at vende tilbage til normalt samfundsliv.

Foruden en del syarbejde læste jeg meget under mit fængselsophold. Fængselsdirektøren, der var meget socialt interesseret, lånte mig mange gode bøger, bl. a. alle årgange af det norske tidsskrift »Kring sjå«. Jeg husker herfra en meget smuk romance om livet, som jeg efter hukommelsen gengiver på svensk:

Mit lif är en våg som röres en tid, i svallende tåg vid vindarnes strid.	Hon lägger sig ner til ro i det blå, hon synes ej mer men finns där ändå.
---	--

Når lugn blir på haf och vinden er tyst, da somnar hun af vid stranden hun kysst.	Af världshafvet ju en droppe hon är och solen ännu kan spegla sig där.
--	---

Da jeg havde afsonet min straf, blev jeg optaget af agitation. Jeg talte ved en række møder rundt om i Sverige, fra Skåne til Lapland, mod krig og militarisme og for fred og socialisme.

Møderne var ualmindelig godt besøgt både af unge og ældre. Interessen for samfundsspørgsmål var større dengang end nu, men da havde man jo heller ikke radio og biograf.

Meget af det, jeg sagde i mine taler om de ulykker, som en stor-krig ville medføre, gik desværre hurtigere i opfyldelse end nogen kunne forestille sig.

Ved mødet i en by i Upland var borgmesteren til stede, og efter mødet sagde han, at han var gået derhen for at høre, hvad en ung mand, der havde siddet i fængsel for sin overbevisning, havde at sige. Om min tale sagde han: »at hvis de tanker, jeg havde udtalt, var strafbare, var der mange, der skulle i fængsel; også han frygtede for, at verden gik krig og store ulykker imøde«.

I et par års tid var jeg skiftevis beskæftiget som agitator og skræd-der. Jeg var et halvt år i Paris, hvor jeg arbejdede i det svenske firma Ström, der har en stor forretning i Göteborg.

Men jeg følte mig ikke rigtig i kontakt med mig selv. Ved et stort diskussionsmøde i begyndelsen af året 1909 oppe i Ådalen, hvor Richard Sandler, den senere udenrigsminister, og jeg skulle tale om parlamentarisme og generalstrejke, havde jeg følelsen af, at jeg stod svagt i debatten, da jeg skulle forsvare generalstrejken. Ideen om »direkte aktion« og »handlingens propaganda«, der var hentet fra den franske fagbevægelse og den syndikalistiske ide-verden, kunne jeg ikke tilslutte mig.

I anledning af et attentat, som blev begået af en ungsocialist under besøget af den russiske czar i Stockholm i sommeren 1909, hvor en svensk officer blev dræbt, tog jeg offentligt skarpt afstand fra disse metoders anvendelse i arbejderens kamp med det resultat,

at da jeg kort tid efter kom til Helsingborg for at tale ved en sommerfest, som den socialistiske ungdomsklub skulle afholde i Folkets Park, blev jeg nægtet adgang til parken.

»Skånska Socialdemokraten«, hvis redaktør var den senere socialminister *Gustaf Möller*, gjorde i den anledning nogle bemærkninger under overskriften: »*Josef foragtes af sine brodre*«.

Det virkede derfor som en bitter ironi, da jeg nogle uger senere — under den faglige storkamp i Sverige — blev dømt til to måneders fængsel for et foredrag, jeg holdt for stenhuggerne i Lysekil om arbejderne kamp for bedre kår, hvor jeg sluttede med udtalelser om, at arbejderne i den påtvungne storkamp måtte holde ud — og holde sammen. — Når jeg blev dømt for disse ret almindelige udtalelser, må forklaringen søges i den spændte atmosfære, som rådede i Sverige på den tid.

Min advokat ville, at dommen skulle have været indanket for hofretten, som han mente ville have omstødt den, men så skulle jeg måske have siddet længe og ventet på afgørelsen, derfor foretrak jeg at modtage den afsagte dom på 2 måneders fængsel.

Jeg afsonede dommen i Uddevalla kronohäkte, og her fik jeg en enestående oplevelse.

Rigsdagsmand *C. G. Lindstam*, som boede i Uddevalla og var en kendt politiker, havde fattet interesse for mig og sendte hver dag kaffe og kager til mig i fængslet, og ved min frigivelse havde han og hans hustru arrangeret en stilfærdig, men meget smuk velkomst for mig i deres hjem.

Deres store venlighed mod mig var ikke blot et solstrejf i en for mig vanskelig tid, men tillige et uforglemmeligt bevis på menneskelig forståelse og godhed.

Et vendepunkt

Magda

EFTER de unge års kamp- og brydningstid søgte jeg efter fodfæste og balance i sindet. Jeg havde allerede taget standpunkt i den politiske strid. Jeg var kommet til den overbevisning, at kun ad oplysningens og forhandlingens vej, var det muligt for arbejderne at vinde frem til friere og lysere levevilkår, og efterhånden omforme samfundet således, at livets goder blev mere ligeligt fordelt.

Men jeg skulle jo også finde ud af, hvordan jeg skulle indrette mit eget liv.

Og så skete der noget, som fik stærk indflydelse på min fremtidige tilværelse.

Jeg blev forelsket. Det var i foråret 1909. Jeg arbejdede da i Helsingborg og boede hos en ungdomsven, der i pinsedagene fik besøg af sine forældre og søster, som hed *Magda*, og det blev kærlighed ved første blik.

Magda.

Hun var 16 år, en ung kvinde i den lyse vår. Dannet og beskedent stod hun for mig som idealet af en ung pige. Hun havde læst meget, både dansk og udenlandsk skønlitteratur, og det politiske liv og samfundsspørgsmålene var hun bekendt med hjemmefra, da hendes forældre hørte til de socialdemokratiske pionerer, og mange af arbejderbevægelsens ledende mænd kom i hjemmet. Det blev os ikke forundt at nyde vor unge kærlighed ret længe.

Efter at intermezzoet med mit andet fængselsophold var bragt i orden, følte jeg trang til at dygtiggøre mig lidt mere til livskampen, før vi stiftede hjem.

Jeg arbejdede så i Tyskland og Frankrig et par år. I foråret 1911 kom jeg for anden gang til Paris.

Først var jeg hos Cumberland, en fin gammel skrædderforretning, hvor alt skulle syes i hånd — undtagen ærmeforet. Derefter kom jeg ind i en stor engelsk forretning på Place Vendome, hvor arbejdet var lettere. Den havde en mængde ambassadører og guvernører fra østens fagre riger til kunder. Når de kom til Europa en gang om året, skulle garderoben fornyes, og de fik mange habitter af rent silke i alle farver. De var lette at sy og blev godt betalt.

I forretningen fandtes en priskurant, men det var gerne tilskæren som bestemte prisen, så det gjaldt om at stå sig godt med ham.

Da jeg spurgte om fagforeningens tarif, sagde man bare, at den duede ikke. Jeg var vist også den eneste på værkstedet, der stod i fagforeningen.

Man har sagt, at den franske arbejder er parat til at gøre revolution og ofre sit liv, hvis friheden er i fare, men at det er meget svært at få ham til at betale et par franc i kontingent. Det fik jeg bekræftet på et møde i fagforeningen, hvor en lille kontingentforhøjelse var til behandling. Efter flere timers larmende debat blev forslaget forkastet.

Men de franske arbejdere er gode og trofaste kammerater.

I årene før den første verdenskrig, 1910—14, udfoldede nogle revolutionære grupper inden for den franske fagbevægelse en livlig virksomhed med iværksættelse af ulovlige strejker, sabotage og anden uro på arbejdspladserne.

Det var særlig i tiden omkring 1. maj, at der var mest uro.

Den 1. maj 1911 var imødeset med megen spænding. Man talte ligefrem om, at der skulle ske et revolutionært kup.

Der var proklameret store demonstrationer og arbejdsnedlæggelser. Concorde-pladsen i Paris, byens centrum, skulle være samlingspladsen for demonstranterne.

Da 1. maj oprandt, var imidlertid hele pladsen besat med militær og politi.

Demonstranterne samledes så forskellige andre steder i byen og drog omkring i gaderne og til forskellige fabrikker for at få arbejderne til at standse arbejdet.

Der skete flere sammenstød mellem demonstranter og militæret, og ambulancerne kørte frem og tilbage mellem hospitalerne, men nogen revolution blev der ikke den gang.

Ved midsommer kom Magda, og vi fik så den glæde at kunne opleve Paris og dens skønne omgivelser sammen.

Men da forholdene i verden allerede dengang så meget truende ud — på grund af Tripolis-konflikten — rejste vi i slutningen af året hjem til Danmark — mit andet fædreland.

Et nyt afsnit af tilværelsen var dermed indledet.

I organisationens tjeneste

Faglig tillidsmand

SÅ BEGYNDTE den jævne hverdag, og problemerne med arbejde, hjem og familie meldte sig. — Egentlig havde det været min tanke, at hellige mig skrædderiet og familielivet, men det varede ikke længe, før jeg blev stillet over for en række organisationsmæssige opgaver både på arbejdspladsen og i fagforeningen.

I januar 1913 blev jeg indvalgt i bestyrelsen for *Skræddernes Fagforening af 1873*. Da arbejdsløsheden steg i 1918, blev jeg fra 1. oktober medhjælper ved arbejdsløshedskassen. Den 10. juni 1919 blev jeg ansat som sekretær i *Dansk Skrædderforbund*, og efter Arups død i juli 1925 valgtes jeg til formand for forbundet.

På det tidspunkt, jeg kom hjem fra Paris, var det småt med arbejdet, og for at få noget at bestille måtte jeg tage, hvad jeg kunne få fat på, konfektion, leverancearbejde eller mindre forret-

ninger, og da arbejdsgiverne ikke havde værksted, måtte jeg selv skaffe mig værkstedsplads.

Det meste skrædderarbejde blev udført som hjemmearbejde, og hjemmearbejderne arbejdede som regel for flere forretninger samtidig, og da der ikke var nogen kontakt mellem arbejderne, blev priskuranten ikke altid overholdt, som den skulle, og så gik det, som det kunne.

Jeg fik henstilling om at påtale forskellige uregelmæssigheder. Men det var et utaknemligt job.

Efter nogle år med lavkonjunktur — 1908—11 — var der tegn til lidt opgang, og lønoverenskomsterne var derfor i 1912 blevet forlænget for 5 år.

Den stigning i varepriserne, som verdenskrigen, der begyndte i august 1914, medførte, ramte særlig arbejderne, som ikke kunne få kompensation for prisstigningen, hvilket gav anledning til megen uro og misfornøjelse — med strejker og demonstrationer.

Da de tillæg, som var opnået under krigen og efter dens afslutning, ved forhandlingerne i foråret 1919 var helt utilfredsstillende, iværksatte forbundet arbejdsstandsning over hele landet fra 1. september 1919.

Som ny sekretær for forbundet fik jeg under strejken min ilddåb med den organisations- og pressevirksomhed, som situationen krævede. Da strejken var iværksat i overenskomstperioden, blev den kendt ulovlig ved Den faste Voldgiftsret, men med den bemærkning, at arbejdsgiverne havde vanskeliggjort forholdene for forbundet ved alt for lave løntilbud.

Ved de efterfølgende lønforhandlinger opnåedes de største løntillæg i forbundets historie.

Kampen mod hjemmearbejdet

Ligesom i de store byer i USA, hvor hjemmearbejdet inden for skrædderfaget florerede i begyndelsen af århundredet, da organisationen var svag, havde Skræddernes Fagforening af 1873 oprettet klubber for at styrke sammenholdet og sikre tariffernes overholdelse.

Men det var meget svært at holde orden på tingene under hjemmearbejdet, der begünstigede både løntrykkeri og smudskonkurrence blandt arbejdsgiverne.

Da hjemmearbejdet stod som den alvorligste hindring for gennemførelse af bedre arbejdsforhold i faget, var dets afskaffelse et kardinalspørgsmål for organisationen.

Ved nedrivning og ombygning af en del huse i den indre by, navnlig Vognmagergade-kvarteret, hvor mange skræddere, der lejede værkstedspladser ud, boede, reduceredes antallet af værkstedspladser. Det bevirkede, at mange forretninger under verdenskrigen 1914—18, hvor beskæftigelsen var god, vanskeligt kunne få den fornødne arbejdskraft, hvis de ikke kunne skaffe værkstedsplads.

Som formand for klubben i *Magasin du Nord* i disse år lykkedes det mig — efter mange forhandlinger — at få dette firma, som det første store 1. kl.s skrædderfirma, til at indrette et stort moderne værksted til sine arbejdere.

Så fulgte efterhånden flere efter, men først i 1923 — efter at Skræddernes Fagforening havde virket i 50 år — opnåede Dansk Skrædderforbund, til afværgelse af en alvorlig konflikt, en ordning om en etappevis løsning af værkstedsspørgsmålet.

Denne ordning blev endelig stadfæstet ved en overenskomst i 1937, der fastslog retten til frie obligatoriske værksteder for alle fagets arbejdere.

Under forhandlingerne om værkstedsspørgsmålet i 1923, hvor forbundet havde varslet strejke og arbejdsgiverne lock-out, fordi man ikke kunne komme igennem, skete der en højst mærkelig ting, som mange undredes over.

Den daværende forligsmand, afdøde departementschef *Dalhoff*, havde indkaldt parterne til møde et par dage før den varslede konflikt skulle træde i kraft. Efter et langvarigt møde opgav imidlertid forligsmanden mæglingen, og parterne skiltes.

Næste dag blev der ringet fra Beklædningsindustriens Sammenlutning med meddelelse om, at formanden, direktør *Grøndahl*, ønskede at tale med et par repræsentanter for forbundet.

Men efter det forløb, forhandlingerne havde fået hos forligsmanden dagen i forvejen, stillede min forgænger, *Villiam P. Arup*, der var en dygtig forhandler, sig afvisende over for henvendelsen, som han mente blot var et forsøg på at svække forbundets stilling.

Jeg mente, at enhver mulighed for at afværge konflikten burde prøves. Arup sagde så, at hvis jeg havde lyst, kunne jeg jo gå ned og tale med direktør Grøndahl. Det gjorde jeg, og efter et par timers samtale kunne jeg meddele Arup, at jeg mente, der forelå mulighed for en løsning af spørgsmålet.

Forhandlingerne blev genoptaget, og efter et langt møde enedes parterne om den foran nævnte ordning. Et ikke uvæsentligt bidrag til det resultat, forhandlingerne fik, blev ydet af fagforeningens daværende formand, *C. Buus*.

William P. Arup.

C. Buus.

Værkstedsspørgsmålets løsning betød overordentlig meget for faget. Havde hjemmearbejdet uhindret fået lov til at bestå, ville fuskeri og småmesteri have bredt sig mere og mere og tilsidst gjort arbejdsforholdene helt miserable.

Der var allerede efter krigen opstået nogle småfirmaer, som i anledning af konfektionens fremtrængen havde øjnet en chance med at fremstille »skrædderi« og »leverancearbejde« konfektionsmæssigt, dels ved hjælp af hjemmearbejdere og dels på små systuer med kvindelig arbejdskraft.

Det var en smudskonkurrence uden lige, og som, hvis den havde fået lov til at udvikle sig, på kort tid kunne have undergraved faget.

Straks efter jeg var blevet formand for forbundet, tog jeg fat på dette spørgsmål og indledede en forhandling derom med »Foreningen for danske Fabrikanter af Herreklæder«, hvis formand dengang

var grosserer *Emil Buch*, der havde et indgående kendskab til forholdene i faget.

Vi fik afsluttet en overenskomst i 1926, der bl. a. bestemte:

»at *alt prøvet* arbejde skulle betales efter de gældende pris-kuranter for »bestilt skrædderi« og at *alt leverancearbejde* skulle betales efter priskurant for leverancearbejde.«

Denne overenskomst har været af enestående betydning for skrædderfaget.

Der har igennem årene været gjort mange forsøg på at torpedere den, men det er ikke lykkedes.

Det er fra en vis side sagt, at det er meningsløst, at uniformsarbejde til stat og kommune skal fremstilles håndværksmæssigt, men der kan ikke være nogen tvivl om, at både institutioner og funktionærer er bedst tjent med, at uniformsbeklædningen bliver udført så godt som muligt, og det er der ingen garanti for, hvis den bliver et spekulationsobjekt for indbyrdes konkurrerende små-firmaer, som udfører arbejdet konfektionsmæssigt.

Den industrielle udvikling

Den tekniske og industrielle udvikling, der præger vor tid, griber i stadig stigende tempo ind på alle områder i produktions- og samfundslivet.

Ustandseltigt rives tusinder ud af gamle sædvaner og må søge at tilpasse sig nye forhold.

De mange tekniske og maskinelle fremskridt har fuldkommen revolutioneret produktionsforholdene.

Skrædderværksted Laksegade 16, København 1910. Et af de værksteder Dansk Skrædderforbund oprettede i begyndelsen af århundredet som et led i kampen mod hjemmearbejdet.

Under laugsvæsenets traditionsbundne forhold skred udviklingen kun langsomt frem, men befolkningstilvæksten og de mange opfindelser i det 18. århundrede sprængte det gamle laugssamfunds rammer.

For skrædderfaget blev opfindelsen af symaskinen indledningen til fagets industrialisering.

Symaskinen og loven om fri næring banede vejen for konfektion, d. v. s. fremstilling af færdigsyet tøj en gros.

Der blev nemlig allerede i laugstiden — lige fra midten af det 16. århundrede — handlet med »færdige klæder«, arbejdstøj o. l.

beregnet på den del af befolkningen, som ikke havde råd til at få syet hos skrædderen.

Da jeg i 30'erne var på et besøg i Tjekoslovakiet, fik jeg oplyst, at konfektionshusene i Bøhmen og Mähren var grundlagt i det 16. og 17. århundrede af omrejsende kræmmere, der opkøbte brugt tøj, soldateruniformer o. l., som blev omsyet og solgt færdigt.

Mange af de dårligt stillede småmestre i laugstiden tjente deres brød ved at sy for kræmmerne.

Den stigende klassesdeling i byerne, hjemmearbejdet, og et voksende udbud af kvindelig arbejdskraft gav efterhånden herrekonfektionen, syning af tøj på lager — stangklæder — som det også blev kaldt — et stort opsving.

Ved den fri handel opstod mange nye handlende, bl. a. de såkaldte herreekviperingshandlere, som solgte færdigt tøj, og dermed var grundlaget til stede for en gros fremstilling af herreklæder.

Og så gik udviklingen rask fremad. Der kom mange nye virksomheder — og arbejdskraften var billig.

Der er ikke mange nu, der kender noget til den tid, da syerskerne måtte arbejde 12—14 timer i døgnet, ofte til langt ud på natten, i en lille, dårlig oplyst stue for at tjene en kummerlig løn til livets ophold for sig og sine — og nogen bedring i forholdene turde disse fattige kvinder slet ikke tænke på, for dem var livet kun et ensformigt slid.

Som den engelske digter Thomas Hood har skildret det i sit berømte digt, »sangen om skjorten«, var syerskerne tilværelse:

*»at sy, sy, sy fra hanen galed' mod dag,
og sy, sy, sy til månen skinned' på tag —
og hjertet blev sygt og hjernen træt,
så træt som den synkende hånd.«*

På baggrund af disse forhold var organisationsarbejdet svært, og det tog tid, før kvinderne lærte, at de ligesom mændene måtte slutte sig sammen for at opnå bedre levevilkår.

Men allerede i 1883 blev »De kvindelige Herreskrædderes Fagforening« oprettet. Det var kvinderne selv, der tog initiativet, og kvinderne har haft ledelsen hele tiden af organisationsarbejdet, både inden for herrekonfektionen og damekonfektionen, og det er et beundringsværdigt arbejde, der i de forløbne år er udført af kvindelige pionerer rundt om i landet til forbedring af syerskernes kår.

Medens det meste syarbejde før århundredskiftet — ja, helt op til 1914 — blev udført som hjemmearbejde, har beklædningsindustrien i de senere år udviklet sig til en veritabel storindustri med alle slags specialmaskiner og rationelle arbejdsmetoder.

En konfektionsby

De mange tekniske fremskridt nødvendiggjorde omfattende udvidelser og modernisering af de forskellige konfektionsvirksomheder, og da de fleste var placeret under trange omgivelser i den indre by, måtte de søge udvidelsesmuligheder ved udflytning og nybygning.

Interior fra Brdr. Andersens fabrik i konfektionsbyen.

I 1942, da jeg var medlem af landstinget, kom direktør *Jes Christensen* (firma Brdr. Andersen) en dag ned i rigsdagen for at tale med mig om disse forhold.

Vi var enige om, at det var uheldigt, hvis mange virksomheder flyttede uden for København. Der blev så nedsat et udvalg til at behandle sagen.

Udvalget bestod af: direktør Jes Christensen og afdøde direktør Klerk, og jeg blev anmodet om at indtræde i udvalget.

Udvalgets tanke var at finde et område, ikke for langt fra byens centrum, der egnede sig til opførelse af moderne konfektionsfabrikker, en konfektionsby i grønne omgivelser.

En hvilepause i det grønne.

Ved forhandling med Københavns magistrat mødte udvalget megen interesse og forståelse for tanken, og borgerrepræsentationen vedtog, at der inden for et nærmere fastsat tidsrum kunne stilles areal til rådighed ved Lersø Parkallé til opførelse af nogenlunde ensartede og efter moderne principper anlagte fabrikker.

Vanskelighederne efter krigen med fremskaffelse af byggematerialer m. m. forsinkede tankens gennemførelse, men efterhånden kom byggeriet i gang, og de hidtil opførte fabrikker er, både hvad stil og indretning angår, blevet hilset med tilfredshed fra alle sider.

Efter de senere års modernisering står den danske konfektionsindustri fuldt på højde med andre landes konfektionsindustri.

Der gøres nu meget mere end tidligere for at dygtiggøre arbejdskraften. Medens man før næsten udelukkende beskæftigede tillærte på fabrikkerne, findes der nu både dag- og aftenkursus for syersker i de forskellige brancher.

Initiativet hertil udgik fra Dansk Skrædderforbund under krigen ved oprettelse af kursus for arbejdsløse i vinteren 1941 på Teknisk skole i København under velvillig bistand af direktør *Barner Rasmussen*.

Organisationsarbejdets labyrinter

Fælles agitation

ORGANISATIONSARBEJDET i skrædderfaget og beklædningsindustriens mange forskellige brancher har altid været vanskeligt på grund af fagets løse struktur — en blanding af håndværk og industri, hjemmeindustri — varierende i alle nuancer fra svende og syersker, dameskrædderinder og småmestre i stort tal, anden-håndssystemer samt større systemer og fabrikker.

Beklædningsindustrien har igennem tiderne været et sandt eldorado for spekulation i udbytning og underbetaling.

Intet arbejde blev så dårligt lønnet som syning, og da mange arbejderkvinder måtte være med til at bære hjemmenes forsørgerbyrde, var der altid rigelig tilbud af arbejdskraft.

Og der spekuleres stadig i billig arbejdskraft. Konfektionsfabrikkerne anlægges eller flyttes derhen, hvor man mener at kunne få arbejdet udført for den laveste løn.

I de lande, hvor organisationen er svag, er hjemmearbejdet mest udbredt og elendigt betalt. Arbejderne konkurrerer indbyrdes om at arbejde billigt.

Sådan var også forholdet herhjemme tidligere, særlig inden for damekonfektionsindustrien, hvor anden-hånds-systemet stadig består.

Under kriseårene i slutningen af 20'erne trykkedes lønnen længere og længere nedad. Systuerne sloges om arbejdet, og lønnen pressedes ned til den rene sulteløn.

Jeg skrev nogle artikler om forholdene i Social-Demokraten. Disse artikler vakte stor opsigt, og jeg fik en forhandling i stand med afdøde direktør *Frydenberg* (firmaet Moresco), en forstående mand, der indså, at hvis den påbegyndte udvikling med at underbyde hverandre — systuer og fabrikanter indbyrdes — blev ved, ville industrien snart gå til grunde.

Jeg sagde så, at den eneste redning var organisation. Både syersker, systueindehavere og fabrikanter måtte organiseres.

Det lykkedes til sidst, og i 1930 blev der oprettet en overenskomst i damekonfektionsindustrien mellem Dansk Skrædderforbund, fabrikanterne og systueindehavernes forening.

Denne overenskomst var et stort fremskridt og kom til at betyde meget for faget.

Men som alle fremskridt mødte overenskomsten modstand, og man enedes om at udsende et opråb til alle syersker, systuer og fabrikanter i damekonfektionsindustrien.

Man bad mig om at skrive opråbet, der blev underskrevet af de tre organisationers formænd og havde følgende ordlyd:

Opråb TIL SYERSKER OG SYSTUER I DAMEKONFEKTIONSBRANCHEN

Indenfor Dame-Konfektionsbranchen blev der som bekendt i 1930 oprettet en *overenskomst* mellem undertegnede organisationer om *arbejderpriserne* for syning af damekonfektion, der tidligere fastsattes ganske vilkårligt i de forskellige virksomheder, og i mange tilfælde var *sylønnen den gang så lav*, at den lå *under det halve* af, hvad der er fastsat i den nuværende priskurant.

Imidlertid findes der stadig firmaer, som benytter de *gamle metoder* og uden hensyn til den gældende *overenskomst udbyder sytøjet til lavere og lavere løn*, og desværre lykkes det også i nogle tilfælde at finde folk, som er villige til at arbejde under priskuranten.

Vi retter derfor en indtrængende opfordring til alle syersker og systuer om nøje at påse, at priskuranten bliver overholdt; thi ellers varer det ikke længe, før de gamle forhold er vendt tilbage i damekonfektionsbranchen.

UNDERBETALING SKADER ALLE FAGETS UDØVERE

Arbejdsgiverne påføres derved en usund konkurrence og arbejderne bliver snydt for deres berettigede løn.

H U S K ! *der bliver ikke mere arbejde fordi det bliver udført til underpriser. —*

KRÆV DERFOR PRISKURANTEN OVERHOLDT

Med ethvert stykke arbejde skal der følge en arbejdsseddel, hvorpå arbejdslønnen er opført, og det er Deres pligt at undersøge, om arbejdslønnen er i overensstemmelse med priskuranten. Såfremt De ikke selv kan udregne arbejdslønnen, vil De kunne få stykkerne udregnede ved henvendelse til en af undertegnede organisationer.

Enhver, der arbejder under priskuranten, undergraver faget og dermed sin egen eksistens.

For Dansk Skrædderforbund:

Josef Andersson

For Foreningen af danske Damekonfektionsfabrikanter:

H. Frydenberg

For Foreningen af Damekonfektionssystuer i Danmark:

S. Majeu.

Det er, såvidt jeg ved, første gang, at arbejdere og arbejdsgivere er enedes om, i en agitatorisk henvendelse til de uorganiserede på begge sider at understrege nødvendigheden af at tilhøre sin organisation og overholde de i faget gældende arbejdsoverenskomster.

Det krævede en stor tålmodighed og interesse for arbejdet for at få bragt orden i det kaos, der igennem tiderne har rådet indenfor syfagets mange brancher, hvor alt gik som det bedst kunne både med uddannelse, løn og arbejdsforhold.

Mange »dameskrædderinder«, der aldrig selv havde lært faget rigtigt, antog elever, som heller intet fik lært.

Nu er hele dette område kommet med under lærlingeloven og lærlingetilsynet.

Mange dygtige repræsentanter for syerskerne over hele landet har været med til at få syerskerne ind i fagforeningerne, få arbejdsgiverne i tale, og få tilvejebragt ordnede lære-, løn- og arbejdsforhold. Det var i damesyningsbrancherne ligesom indenfor herrekonfektionsindustrien, ved kvindernes egen indsats, at forholdene blev forbedret.

Mellem de mange, som har været banebrydere, kan nævnes fru Anna Jensen, fhv. formand for Fagforening for herrekonfektion, fru Kirstine Jensen, der i 40 år var formand for syerskerne i Ålborg, fhv. viceforretningsfører frøken Christine Lund og formanden for Konfektionssyerskernes Fagforening i København, frøken Magdalene Nielsen.

Under arbejdet med at få dameskrædderinde-, model- og bestillingsyning godkendt som et lærefag i lærlingelovens forstand, ydede direktør i firmaet Crome & Goldschmidt, *Martin Schou*, en

god bistand. Det var ellers svært at møde forståelse blandt arbejdsgiverne for syerskernes ønsker.

De gjorde alle mulige krumspring for at slippe udenom organisationen og gældende overenskomster. Enten stod de i færd med at ophøre at drive systue, eller også havde de »lovet« syerskerne ikke at indgå på nogen overenskomst, fordi syerskerne ikke ville gå ind i nogen fagforening o. s. v.

En nu afdød storkøbmand i provinsen, der beskæftigede mange syersker, nægtede pure at tale med mig.

Han havde fået nok af fagforening, sagde han. Det lykkedes alligevel til sidst for mig at få ham i tale.

Efter en to timers samtale, hvor jeg hovedsagelig talte med hjerterets stemme, sagde han, at han aldrig før havde hørt en fagforeningsmand tale på den måde som jeg havde gjort.

Han underskrev priskuranten og syerskerne blev organiseret, og hans virksomhed blev en af de bedste indenfor beklædningsindustrien.

Vi mødtes ofte senere og drøftede forskellige spørgsmål, bl. a. forholdet mellem arbejdere og arbejdsgivere, som han mente var et af tidens store spørgsmål.

Forståelse og samarbejde

En fredelig udvikling af samfundsforholdene kræver forståelse og samarbejde på alle områder i samfundslivet, og ikke mindst i forholdet mellem arbejdere og arbejdsgivere.

Mellem den nye generation af arbejdsgivere er der flere som viser god forståelse af arbejderens stilling, og gerne vil være med til at

skabe et godt forhold på arbejdspladsen, men der er stadig mange snæversynede arbejdsgivere, som følger vi-alene-vide princippet, og stiller sig afvisende overfor et nærmere samarbejde med arbejderne.

Betydningen af et nærmere samarbejde på arbejdspladsen mellem arbejdere og arbejdsledelse er jo ellers, i den senere tid, blevet fremhævet meget stærkt fra alle sider i debatten om den sociale og politiske udvikling.

Den store sociale og politiske spænding som verden befinder sig i, og hele vor tids hæsblæsende jag, hvor parolen er tempo, og alt er udregnet i sekunder, har gjort menneskene trætte, nervøse og modløse. Alt hvad der kan gøres for at afbøde virkningerne af tidens uro må gøres, og gode arbejdsforhold betyder overordentlig meget for opnåelse af ro i sindet.

Tidens store problem er: hvordan kan det enkelte menneske komme til sin ret i produktionslivet på en sådan måde, at det kan blive i stand til at føle glæde og tilfredshed med sit arbejde.

Her har samarbejdsudvalgene en opgave, og efterhånden som forståelsen — hos begge parter — af samarbejdsudvalgenes betydning rigtig er trængt igennem, tror jeg, der ad denne vej kan opnås mange gode resultater til fremme af gode arbejdsforhold. Men det forudsætter en stadig øget interesse for denne side af den faglige virksomhed.

Det ville øge arbejdslysten og arbejdsglæden, hvis arbejderne mærkede, at de blev betragtet som medarbejdere, hvis indsats i arbejdsprocessen blev rigtig værdsat og påskønnet.

Venlighed og forståelse fra begge parter side i det daglige samarbejde ville bidrage meget til større glæde og tilfredshed med arbejdet. Venlighed koster intet, men er meget værd.

I en tid, hvor der synes at være tendenser til, at uforsonlighed, had og råhed påny er ved at vinde frem, kunne der trænges til en kampagne for fordragelighed og tolerance.

Hvor ville det ikke virke befriende og lykkebringende for alle, hvis folk overalt i det daglige samliv og samarbejde bestræbte sig for at vise hinanden venlighed og forståelse, i stedet for at gøre livet sværere ved vrangvilje og ufordragelighed.

Under den første verdenskrig var jeg medlem af 5. huslejenævn, hvor afdøde højesteretsdommer Jul. Møller en tid var formand. Somme tider mødte ejer og lejer i nævnet og overdængede hinanden med de værste skældsord, men der blev så stille, da formanden med sin blide stemme sagde: »bare venlig; man skal altid være venlig mod sin næste, så går livet meget lettere.«

Vær altid venlig! Disse ord burde stå over indgangen til alle institutioner, værksteder og fabrikker.

I vor hårde og ubarmhjertige tid trænges der mere end nogensinde til forståelse og tolerance, og hverdagen er fyldt med situationer, hvor et venligt ord kan virke forløsende og bringe mange misforståelser ud af verden.

Venskab og samarbejde over grænserne

Formand for Internationale

I FORSTÅElsen af, at arbejderne i hele verden har fælles interesser, og overalt kæmper for det samme mål: fred, frihed og social retfærdighed, har der lige fra arbejderbevægelsens første dage været bestræbelser i gang for at tilvejebringe og opretholde kontakt og samarbejde mellem arbejdernes organisationer i de forskellige lande.

I begyndelsen af århundredet oprettedes flere internationale faglige sekretariater, således, at der ved udbruddet af den første verdenskrig i 1914 fandtes 28 sekretariater, hvoraf de 14 havde sæde i Berlin.

Allerede i 1896 havde skrædderne oprettet et sekretariat i Berlin med den kendte socialistiske agitator *Klara Zetkin* som sekretær. Da hun år 1900 trak sig tilbage, valgtes formanden for det tyske forbund *Heinrich Stühmer* til sekretær.

Ved kongressen i London 1934. Fra venstre: Mig selv, Van der Heeg, Amsterdam, og Dubinsky, New York.

Da krigen i 1914 brød ud blev samarbejdet afbrudt, men atter genoptaget straks efter krigens afslutning.

På initiativ af Dansk Skrædderforbunds daværende formand, Villiam P. Arup, afholdtes i august 1920 en international kongres i København, med repræsentanter for beklædningsarbejderne i 11 lande, deriblandt de amerikanske organisationer.

På denne kongres vedtoges det, at genoprette de internationale forbindelser indenfor skrædderfaget, og til sekretær valgtes T. van der Heeg, Amsterdam, hvor sekretariatet fik sæde.

Til medlem af bestyrelsen for Skandinavien valgtes Arup, og ved hans død i 1925 indtrådte jeg i bestyrelsen som repræsentant for de skandinaviske lande.

I årene mellem de to verdenskrige blev der udfoldet en betydelig virksomhed for at styrke de internationale forbindelser mellem beklædningsindustriens arbejdere.

Formand for bestyrelsen var det tyske forbunds formand Martin Plettl, indtil han, efter den nazistiske omvæltning i Tyskland i 1933, trådte ud af bestyrelsen, hvorefter jeg blev formand.

De øvrige medlemmer af bestyrelsen var: Conley, London, Ringenbach, Paris, Dubinsky, New York og Folber, Prag, samt van der Heeg som sekretær.

Efter den afbrydelse i det internationale samarbejde, som den anden verdenskrig medførte, indkaldte det engelske forbund — på min henstilling — til en konference i London i 1946, hvor der nedsattes et udvalg til at udarbejde statutter til en internationale, der trådte ud i livet i 1949 med Ian Milner som sekretær.

Det internationale samarbejde mellem arbejdernes faglige organisationer har bidraget meget til bedre forståelse mellem folkene, og dermed et mere fordomsfrit syn på forskellige nationale og internationale spørgsmål.

Sekretær for den skandinaviske sammenslutning i beklædningsindustrien

Den nære samhørighed, både sproglig og kulturelt, mellem folkene i de skandinaviske lande førte ganske naturligt til, at arbejderbevægelsen hurtigt søgte et nærmere samarbejde.

*Fra Beklædningsarbejderforbundets kongres i Stockholm.
Ved smørgåsbordet fra venstre: Vitalis Andersen, Oslo, mig selv, Thierfelder, Berlin, og
Luostarinen, Helsingfors.*

Allerede i 1884 afholdtes en skandinavisk arbejderkongres i Göteborg, og i 1890 fremsatte Svensk Skrædderforbund forslag om et skandinavisk samarbejde.

På en konference i 1897 i Stockholm oprettedes Den skandinaviske sammenslutning i beklædningsindustrien.

Som sekretær for sammenslutningen fungerede Villiam P. Arup til sin død i 1925, da jeg blev betroet dette ærefulde hverv, som jeg varetog indtil jeg ved den ekstra konference i august 1953 trådte tilbage, og formanden for svenska beklädnadsarbetareförbundet, *Per Petterson* valgtes til sekretær.

Det nordiske samarbejde, som i de senere år er blevet udvidet med skandinaviske kursus, har været af stor betydning, både rent organisationsmæssigt og til styrkelse af gensidig forståelse.

Jeg bevarer fra dette samarbejde mindet om mange gode venner. Ved min afskedskongres modtog jeg mange hjertelige hilsener. Forbundsordförande Per Petterson bragte mig en hilsen fra mit barnsland i en lyrisk og varmfølt tale. Per Petterson udtalte bl. a.:

Kære Josef Andersson!

Du har själv karakteriserat Ditt liv som en saga, berättelsen om den fattige svenske pojk, som från ett magert hemland kommit att bli en av de ledande, en av de styrande i sitt nya hemland: Danmark. Landet, som till slut blev Ditt eget land, även om det säkert liksom gamla Sverige i unga år mötte Dig hårt och kallt.

Unga år, Josef Andersson, stridens år, lärdomens år. År då heta nya fria tankar välvede i hjärnorna, då Peter Krapotkins drömmar om *Inbördes hjälp* och Marx' ord om att proletarietets befrielsesverk skulle vara dess eget verk, fann rot och groningsgrund hos unga sinnen. Unga vildhjärnor måhända ibland, men med idealens heliga budord i sinnet. Med den grundlagen gick Du till verket. Helig var för Dig handens gärning, heligt var för Dig organisationens arbete. Du forunnades en ungdom full av idéernas friska vingslag, Du förunnades en manngärning i uppbyggande och befastande av arbetarklassens fullmyndighet som medborgare.

Min plikt är inte at orda om allt Du hunnet uträtta. Vi har på avstånd följt Dig, men likväl har Du varit oss så nära, nära därför att vi i så mycket haft gemenskap.

Du blev en typ för Dig själv, präglad av hantverket, förnämt aktande allt vad äkta och gediget är. Det skulle allt vara fullödigt gods helt igenom. Så var Du som människa, så var Du som organisationsmann.

Men det var inte bara allvarets tunga, som präglade Dig. Hur många minns inte vår Josef Andersson som den glade spefågel, som en sjungande man med Frödings *Tre trallande jantor i sällskap*. Men broder, Gustaf Fröding, som vi båda säkert varmt älskar, var som Du i djupet en allvarlig man, och vi måste besinna hans ord:

Per Petterson.

»En gång, ja en gång för oss ock
slocknandets kommande timme är satt.
En gång, ja en gång på oss ock
faller väl slummer och natt
vagga väl vågor
lyser väl solens
sken genom vågorna matt.«

Det är Atlantis, drömmen om det ljuva land, som sänkts i havets djup, som ger Fröding stoff till dessa ord. Drömmen om det förödda, förenat med drömmen och det aldrig nådda idealet.

Inte nådde väl Du heller Din ungdoms ideal. Men långt är det än för Dig till slocknandets timme. Och länge må solens sken för Dig ej mattas. Du har gjort tillräckligt för att ha rätt till att vara nöjd och under lugna kommande år i ro och glädje minnas vad varit och fornt är. Vi tackar Dig från Sverige, Josef Andersson! Vi tackar Dig från Skandinavien för allt Du gjort vår gemensamma sak.

Fra forbundets historie

Glimt og data

ARBEJDERBEVÆGELSENS gennembrud i Danmark skete i begyndelsen af 70erne. Industrien var efter krigen i 1864 i stærkt opsving. Laugstvungen var ophævet og næringsfrihed gennemført ved lov.

Der blev oprettet flere fagforeninger i begyndelsen af 70erne, også i skrædderfaget, bl. a. i Århus, Ålborg, Horsens, Odense, København og Randers.

Allerede i 1875 dannedes et forbund i skrædderfaget med P. Holm — den senere folketingsmand — som formand. Dette forbund fik imidlertid ingen lang levetid og opløstes i 1879.

En økonomisk krise og politisk reaktion bragte den spirende arbejderbevægelse til stagnation.

Men efter den økonomiske krise i slutningen af 70erne kom en opgangsperiode, som begunstigede arbejderbevægelsens udvikling.

I 1887 blev Dansk Skrædderforbund stiftet ved en kongres i København. Der var mødt delegerede fra Skræddernes fagforening af 1873, der var indbyder til kongressen, samt fra Århus, Odense og Randers. Kongressen repræsenterede ca. 500 mandlige faglærte skræddere.

Blandt de spørgsmål man særlig beskæftigede sig med på kongressen, var spørgsmålet om konkurrencen fra konfektionens, som man mente ville ødelægge faget. Som følge heraf var man lidt reserveret med hensyn til kvindernes optagelse i forbundet.

Det var jo ikke muligt på det tidspunkt at danne sig en mening om den kommende tids store industrielle udvikling indenfor beklædningsfaget.

Forbundets første formand var I. G. Johnsson, der kun var formand i 2 år. Han afløstes i 1889 af I. Rasmussen, der virkede indtil 1897, da Villiam P. Arup blev valgt.

Under Arups ledelse gik forbundet en rig udvikling imøde. Arbejdsgiverne, der indtil fagforeningerne kom, havde været enebestemte, ville ikke gerne give afkald på denne magtstilling. Storlockouten i 1899 medførte dog ikke fagforeningernes sprængning, men et forlig, (septemberforliget), der lige siden har dannet grundlaget i forholdet mellem de to parter på arbejdsmarkedet, både i organisatorisk og retslig henseende.

Ved industriens fremtrængen blev kvinderne i stadig større udstrækning inddraget i produktionen, ikke mindst i vort fag.

I herrekonfektionsindustrien havde fabrikanterne allerede i 1892 sluttet sig sammen. Efter at en del af de i herrekonfektionsindustrien beskæftigede kvinder var blevet organiserede, kunne forbundet tage fat på opgaverne med at få en lønoverenskomst oprettet, og

efter årelange forhandlinger og en strejke på 14 dage gennemførtes i 1899 en priskurant for kvindelige arbejdere ved herrekonfektion.

Indenfor håndværket i København havde man i 1893 fået samarbejdet de mange priser i de forskellige forretninger til *een* priskurant med forskellige klasser og i begyndelsen af århundredet blev priskuranterne i provinsbyerne også samarbejdet til *een* priskurant for provinsen.

Kost- og logisystemet blev afskaffet og frie værksteder indført.

I 1910 oprettedes Skrædderfagets Arbejdsløshedskasse og Carl Busted valgtes til hovedkasserer og varetog dette hverv indtil 1933, da han af helbredshensyn trådte tilbage.

I 1915 udvidedes forbundets arbejdsområde ganske betydeligt, idet det vedtoges — efter henstilling fra De samvirkende Fagforbund — at optage Syerskernes afdelinger i Århus, Ålborg, Horsens og Konfektionssyerskernes Fagforening i København, — der havde tilhørt det opløste Syernes Forbund — i Dansk Skrædderforbund, samt organisere syerskerne i fagets forskellige brancher.

Det var en stor opgave forbundet her påtog sig, men det har været et betydningsfuldt og resultatgivende arbejde.

Forbundets udvikling nødvendiggjorde ansættelse af en sekretær, og hertil valgtes den daværende formand fra Århus afdeling Hans Jacobsen.

Ved krigens afslutning i 1918 var medlemstallet steget til ca. 14000.

I den første tid efter krigen var der stor arbejdsløshed, og jeg var i nogle måneder medhjælp ved arbejdsløshedskontrollen og blev derefter ansat som sekretær i forbundet.

Da Hans Jacobsen i 1919 blev sekretær i De samvirkende Fagforbund ansattes Axel Petersen som sekretær i forbundet, og da jeg efter Arups død i 1925 blev forretningsfører valgtes C. Buus på kongressen i januar 1926 til sekretær og viceforretningsfører.

Ved Busteds fratræden i 1933 valgtes Buus til hovedkasserer og Christine Lund til sekretær.

Da Buus døde i 1939 overtog Axel Petersen hovedkassererposten og daværende formand for Skræddernes Fagforening af 1873, J. S. Axelsen, valgtes til sekretær.

I 1947 trådte Christine Lund af helbredshensyn tilbage og afløstes af Ebba Persson, der i flere år havde været formand for Fagforening for Herrekonfektion.

I anledning af det forøgede arbejde — bl. a. med arbejdsfordelingen — ansattes i 1940 Herman Schæfer som ny sekretær.

Ved kongressen i 1949 trådte Axelsen tilbage og Robert Sørensen, der var formand for Skræddernes Fagforening af 1873 valgtes til sekretær.

I december 1950 døde Axel Petersen og kassereren fra Holbæk afdeling, L. Winther, valgtes til hovedkasserer.

Ved min fratræden i 1953 valgtes Herman Schæfer til forretningsfører og Robert Sørensen til viceforretningsfører.

Til sekretær valgtes formanden for Skræddernes Fagforening af 1873, Carl Hansen.

Efter en nedgang i medlemstallet i depressionsårene efter den første verdenskrig har det siden 1930 været jævnt stigende og var ved kongressen i 1953 godt 22000.

Dansk Skrædderforbunds afgående hovedbestyrelse ved kongressen sommeren 1953. Siddende fra venstre: Sekretær Ebba Persson, æresmedlem Kirstine Jensen, æresmedlem Anna Jensen, forretningsfører Josef Andersson, hovedkasserer L. Winther, Hans Nielsen, æresmedlem Carl Busted. — Midterrække fra venstre: Magda Rasmussen, Emil Sørensen, Else Povelsen, Anna Rasmussen, Rasmus Christensen, Sofus Møller, Magdalene Nielsen, Valborg Blichfeldt, Ove Madsen. — Bagest fra venstre: Sekretær Robert Sørensen, Karen Risberg, Marie Kaarup, Hilma Steen, viceforretningsfører Herman Schäfer, Per Møller Pedersen, Carl Hansen, Agnès Thomsen. — Fraværende: æresmedlem Christine Lund samt Alfred Strunge.

Tiden siden forbundets oprettelse har med hensyn til udvikling og omvæltning af tilvante former i samfundslivet været enestående i menneskehedens historie. Vi lever nu i mere end een forstand under helt andre forhold end da forbundet blev stiftet. De dårlige forhold i den tid hjemmearbejdet var fremherskende i faget, er nu historie.

Der er i de sidste par årtier gennemført meget betydelige forbedringer i arbejds- og levetilstandene, men den tekniske udvikling og tidens tempo rejser stadig nye krav.

Vi befinder os i en brydningstid som ingensinde før. De stadig skiftende situationer i det økonomiske og politiske liv stiller store krav til de ledende indenfor organisations- og samfundslivet.

Idet jeg i taknemlighed mindes det gode samarbejde jeg har haft til alle sider igennem årene vil jeg give udtryk for håbet om, at den nye forbundsledelse må få held og fremgang i organisationsarbejdet i tiden fremover.

Vejen frem

Nye mål

DA JEG som vogterdreng i 1897 hørte en agitator tale til landarbejderne om socialismen som befrieren fra fattigdom og nød, fandt jeg rent logisk, at det hørte sammen med hvad jeg i barndomshjemmet havde hørt og læst om tusindårsriget, hvor de troende skulle leve i harmoni, lys og glæde.

Igennem hele menneskehedens historie har de undertrykte, fattige og nødlidende levet i håbet om at blive befriet fra trældommens åg. Lykkedes det ikke her på jorden har de fattige altid haft prioritet på et bedre liv efter dette.

Det var en trællebunden arbejderstand, der i slutningen af det forrige århundrede lyttede til Karl Marx' bevingede ord om, at arbejderne over hele verden skulle forene sig.

Socialismen blev betragtet som et løfterigt evangelium om et nyt og mere retfærdigt samfund.

Men den sociale uretfærdighed kunne ikke afskaffes i en håndvending.

Klassesamfundet hvilede på et solidt fundament af økonomiske og sociale traditioner og privilegier.

Det tog tid før arbejderen blev så lærd, at han fatted' sit eget menneskeværd, skrev den norske digter Per Sivle i sin tid.

Ja, det tog tid før arbejderne forstod sammenholdets betydning, men efterhånden stod det de fleste klart, at vejen frem til bedre kår ikke gik, hverken gennem romantiske drømmerier om et lyst og lykkeligt fremtidssamfund, eller en pludselig revolutionær omvæltning af det bestående samfund.

Samling og sammenhold blev vejen som førte fremad. Man gik til kamp mod udbytning og undertrykkelse, og ved et målbevidst organisatorisk arbejde, der både krævede energi og udholdenhed, blev både arbejdernes leveforhold forbedret og samfundsforholdene mindre klassepræget.

Arbejderne har fået medbestemmelsesret vedrørende løn- og arbejdsforhold og medindflydelse på samfundets styrelse. Det er store og gennemgribende fremskridt som er sket i løbet af nogle årtier.

Men livet står ikke stille. — Udviklingen skrider hurtigt frem i vor tid, og på baggrund af de mange store tekniske fremskridt, med en stadig stigende produktion og forøgelse af samfundets rigdomme står vi overfor spørgsmålet: Har arbejderne opnået en tilsvarende forbedring af leveforholdene eller er det stadig sådan, at de rige bliver rigere og arbejderne fattigere.

Dette synspunkt var i arbejderbevægelsens begyndelse ret almindeligt. Man hældede stærkt til Karl Marx' teori om, at samfundets rigdomme efterhånden ville blive koncentreret på færre og færre

hænder, medens arbejderne aldrig ville opnå mere end til eksistensminimum og derfor synke længere og længere nedad i fattigdom og elendighed.

Denne teori har imidlertid ikke holdt stik i de demokratiske og i social henseende mere fremskredne lande, hvor en fri arbejderbevægelse har kunnet gøre sig gældende.

Havde arbejderne været uden organisationer ville udviklingen sikkert være gået i retning af en øget elendighed, fordi kapitalismens væsen er et umætteligt profitbegær.

Men i kraft af arbejderens organisatoriske sammenhold har arbejderbevægelsen gennem en målbevidst virksomhed på alle samfundslivets områder fået gennemført en række forbedringer i den brede befolknings levevilkår, der har medført en stigende social højnelse og demokratisering af samfundsforholdene.

Samtidig har de mange tekniske fremskridt ændret og lettet tilværelsen for nutidsmennesket. — Mulighederne er i dag til stede for et samfund med større social trykthed og velfærd.

Menneskene har lært at udnytte og tildels beherske naturkræfterne. — Når de også rigtig får lært samarbejdets kunst, vil vi blive sparet for mange ulykker, sorger og bekymringer, der er en følge af dårlige samfundsforhold og manglende indbyrdes forståelse mellem menneskene.

Hvis alle de kræfter, som udnyttes til krig og andre grusomheder, blev anvendt i fredens tjeneste, til gavn og glæde for menneskene, ville det sikkert lykkes at opbygge en verden med nogenlunde lykkelige og retfærdige tilstande.

Sådan som forholdene har udviklet sig i storpolitisk henseende, siden verdenskrigens afslutning, er der ikke meget der tyder på, at vi går en ny og bedre verden imøde.

Men kravet om fred og forståelse vokser, og livets gigantiske kræfter bryder stadig nye baner.

De sidste årtiers fantastiske tekniske fremskridt indebærer uanede muligheder for produktionsmidlernes og produktionens udvikling. Alt er i støbeskeen i vor tid.

Ligesom i midten af det forrige århundrede, da de mekaniske og industrielle produktionskræfter sprængte laugssamfundets rammer og banede vejen for den moderne kapitalisme, er vi nu inde i en revolutionerende udvikling af nye produktionsformer og arbejds-metoder.

Denne udvikling kan medvirke til at bane vejen for en ny social ordening, baseret på solidaritet, samarbejde og social retfærdighed.

Afslutning

NÅR JEG gik derhjemme i min barndoms skove, var der en bakke med en god udsigt, som jeg ofte kravlede op på. Da jeg så ud over horisonten, hvor himmel og jord mødtes, tænkte jeg, at det var verdens ende, og bagved lå paradiset.

Da jeg så kom hjemmefra og fik et videre udsyn, flyttede horisonten sig længere og længere bort — og i virkelighedens verden var der ingen plads for barndommens drømme.

Livet lærte mig sandheden i *Kaalunds* bevingede ord:

*»På det jævne, på det jævne,
ikke i det himmelblå,
der har livet sat dig stævne,
der skal du din prøve stå.«*

Det er ved løsningen af dagliglivets problemer og mange tryk-
kende forhold, at de store ideer om social retfærdighed og næste-

kærlighed skal praktiseres, således at byrderne lettes for de dårligst stillede.

Livet har daglig bud til os alle om på en eller anden måde at yde en indsats i det godes tjeneste. Ved gensidig hjælp og forståelse mellem menneskene dannes en modvægt mod tidens hårdhed.

Det er de gode gerninger, som skal redde verden.

Der tales så meget om, at tiden er forstyrret, og at menneskene er nervøse og ulykkelige — trods alle fremskridt.

Men hvis vi ønsker, at forholdene skal blive bedre, må vi begynde med os selv og i alle livets forhold vise god vilje til et fredeligt og fordrageligt samarbejde.

Johan Skjoldborg sagde engang: »Der findes en konge og en sjoever i ethvert menneske, kalder man på kongen, kommer kongen, og kalder man på sjoeveren, kommer sjoeveren frem i mennesket.«

Og det daglige liv er en lang række af eksempler på, hvordan ondskab og råhed fremkalder had og hævnlyst, men ved kærlighed og venlighed kommer det gode frem.

Under min mangeårige virksomhed som faglig tillidsmand, hvor det har været min opgave at bilægge stridigheder og søge de mange forskellige spørgsmål løst så godt som muligt, har jeg mødt megen venlighed og forståelse.

Jeg har gjort den erfaring, at når man beflitter sig på at være noget for andre og viser mennesker tillid, bliver man også selv mødt med tillid.

Det gensidige tillidsforhold mellem menneskene, som er en vigtig forudsætning for en fredelig udvikling af samfundsforholdene, er desværre blevet svækket under de senere års urolige sociale og politiske forhold i verden.

Mange er blevet skeptiske og modløse og har tabt troen på, at det nogensinde bliver bedre.

Men uden tro på fremtiden ville det hele ende i håbløshed. — Hele menneskehedens historie er en historie om nederlag og sejre i kampen for frihed og ret.

Det er menneskenes evige tro på en bedre fremtid, som fra slægtled til slægtled, igennem lidelser og savn, har ført verden fremad fra åndeligt og socialt tyranni til friere og mere menneskelige forhold.

Og udviklingen går videre — og troen på fremtiden og de gode kræfter i livet vil kaste lys over vejen frem mod det store mål: en verden uden frygt og nød.

Indhold

FORORD	7
MINE BARNDOMSÅR	9
Forældreløs	9
På herregården	15
Møde med August Palm	17
LÆREÅR	19
Jeg kom til Danmark	19
Medlem af socialdemokratisk ungdomsforening	22
VANDREÅR OG BRYDNINGSTID	26
I fængsel	26
ET VENDEPUNKT	35
Magda	35

I ORGANISATIONENS TJENESTE	39
Faglig tillidsmand	39
Kampen mod hjemmearbejde	41
Den industrielle udvikling	44
En konfektionsby	47
ORGANISATIONSARBEJDETS LABYRINTER	51
Fælles agitation	51
Forståelse og samarbejde	55
VENSKAB OG SAMARBEJDE OVER GRÆNSERNE ...	58
Formand for Internationale	58
Sekretær for den skandinaviske sammenslutning i beklædningsindustrien	60
FRA FORBUNDETS HISTORIE	65
Glimt og data	65
VEJEN FREM	71
Nye mål	71
AFSLUTNING	75

